

EVALUATIE OVERAL MUZIEK 2011-2013

"Elke Rotterdamse school zingt en speelt"

Stichting Music Matters
Rotterdam
November 2013

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
“Overal Muziek”: Elke Rotterdamse school zingt en speelt	6
I Zangmakers zet zang op de kaart in het Rotterdamse basisonderwijs	10
II Instrumentale kennismaking: valse start, goed einde	13
Winston’s Muziekschool, ritmische muzieklessen via het digibord	13
Het Levend Klavier	15
Watch That Sound, educatief muziek-filmproject	17
III Nog meer Muziek: Ieder Kind een Instrument	19
Overkoepelend: Overal Muziek in de stad	22
Evenementen en presentatiemomenten; Overal Muziek	22
Scholenwerving	23
Betrokkenheid van ouders bij de projecten	24
Overal Muziek Masterplan Muziekeducatie, website en didactische kapstok	24
Monitoring en evaluatie.....	26
Organisatie en samenwerking	28
Financiën en matching.....	29
Toekomst Overal Muziek 2013-2016.....	30

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Evaluatie Zangmakers
- Bijlage 2: Evaluatie Instrumentale Kennismaking
- Bijlage 3: Evaluatie Nog Meer Muziek

Inleiding

Voor u ligt de evaluatie van “Overal Muziek, Elke Rotterdamse school zingt en speelt”. In het eerste deel van de evaluatie gaan we in op de totstandkoming van de drie Overal Muziek onderdelen en geven we een beknopte stand van zaken van de behaalde resultaten. In het tweede deel van de evaluatie vindt u de uitgebreide evaluaties van de drie onderdelen van Overal Muziek; achtereenvolgens Zang weer op de kaart zetten met Zangmakers, Instrumentale Kennismakingslessen en de uitbouw van Ieder Kind een Instrument (IKEI).

Namens de Rotterdamse Muziekcoalitie en gesteund door de Gemeente Rotterdam, heeft Music Matters in september 2010 een aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie. Deze aanvraag had betrekking op de toenmalige regeling “Muziek in Ieder Kind”. Music Matters trad hierbij op als penvoerder.

De Muziekcoalitie bestaat uit de zes grote muziekinstellingen van de Maasstad; de SKVR, het Rotterdams Philharmonisch Orkest, Concert- en congresgebouw de Doelen, Codarts Hogeschool voor de Kunsten, het World Music and Dance Centre en Music Matters. De Muziekcoalitie wordt gevormd door de educatoren en de directies van de instellingen. Uiteindelijk hebben we ook een aantal externe partijen betrokken bij de uitwerking van de plannen, het collectief Zangmakers was hiervan de belangrijkste.

In het kader van de regeling ‘Muziek in Ieder Kind’ hebben we een aanvraag ingediend die zich richt op een actieve eerste kennismaking met muziek in het basisonderwijs, waarbij zang en instrumentale kennismaking weer op de kaart worden gezet en lessen worden ontwikkeld die voor alle scholen beschikbaar zijn. Overal Muziek heeft meerdere lagen. In beginsel werken alle projecten aan de centrale doelstelling van Overal Muziek, zoals die geformuleerd is in het projectplan: *“zingen en een instrument bespelen bereikbaar maken voor alle kinderen van Rotterdam”*. Deze doelstelling sluit naadloos aan op de doelstellingen van de regeling.

De aanvraag werd eind 2010 toegekend door het Fonds voor Cultuurparticipatie. De subsidie bestond uit 230.000 euro voor het eerste half jaar (begin 2011) en 250.000 euro per schoolseizoen voor 2011-2012 en 2012-2013.

De Gemeente Rotterdam heeft de regeling ‘Muziek in Ieder Kind’ van het fonds aangegrepen om muzikeducatie in het basisonderwijs een impuls te geven. Om dit vorm te geven is er een Masterplan Muzikeducatie geschreven, dat diende als onderligger voor de aanvraag. De titel van het Masterplan Muzikeducatie “Overal Muziek” hebben we later ingezet als paraplu voor de verschillende activiteiten in de aanvraag. Later hebben we hier ook een op het onderwijs gerichte portalwebsite aan toegevoegd, www.overalmuziek.nl.

De deelprojecten binnen Overal Muziek dragen allen bij aan één van de centrale doelen: kinderen de mogelijkheid bieden om zich in de volle breedte muzikaal te ontwikkelen. Overal Muziek biedt mogelijkheden voor actieve, receptieve, reflectieve en productieve muziekbeoefening. De ambitie is dat alle basisscholen in Rotterdam hiermee bereikt worden. Op deze manier ontstaat een *“coherente, bij de belevingswereld en ontwikkelingsfase van de kinderen aansluitende, doorgaande leerlijn die niet stopt bij de deur van de school maar verbonden is met muziekbeleving en muzikeducatie in de vrije tijd”*.

In de afgelopen drie jaar hebben we met goed resultaat een aantal projecten opgezet en uitgebouwd om de beoogde doelstellingen te halen. Met de verschillende projecten die onderdeel uitmaken van de aanvraag hebben we ruim 120 Rotterdamse basisscholen bereikt, wat overeenkomt met wat we ons als doel hadden gesteld.

Het projectplan (de aanvraag) is ingedeeld in drie verschillende onderdelen:

1. Zang weer op de kaart zetten in het Rotterdamse basisonderwijs met het zangcollectief Zangmakers;
2. Instrumentale kennismakingslessen ontwikkelen: Winston's Muziekschool, het Levend Klavier en Watch That Sound;
3. Ondersteuning van de uitbouw van het aantal deelnemende scholen aan Ieder Kind een Instrument van 14 naar 22 (30 deelnemende scholen in 2015).

Het is ons gelukt mooie resultaten te boeken, deels via de zogenaamde 'teach-the-teacher' aanpak en deels met een intensiever aanbod met vakdocenten binnen het project 'Ieder Kind een Instrument'. Bij de 'teach-the-teacher' methode zijn groepsdocenten getraind, zodat ze zelf de lessen aan de kinderen kunnen geven, daarbij ondersteund door inzet van digitale middelen en de nodige nazorg.

We kijken met trots en tevredenheid terug op de afgelopen periode en zijn blij met een groot deel van de resultaten. De afgelopen schoolseizoenen hebben we met meer dan honderd Rotterdamse basisscholen kunnen samenwerken. Met de verschillende partners hebben we ook een aantal mooie presentaties en evenementen kunnen verzorgen waar veel Rotterdamse kinderen hun net aangeleerde talenten konden tonen. Van kleinschalig op wijkniveau tot grootschalig in het centrum van de stad of in de grote zaal van concertgebouw de Doelen.

Het is zeker niet zo dat alles even gemakkelijk verliep. De projecten hadden de wind niet altijd mee als het gaat om de verschillende boodschappen die de Rotterdamse gemeente richting scholen uitzendt. Aan de ene kant wordt er door de afdeling Cultuur aangedrongen op meer aandacht voor muzikeducatie in het onderwijs, aan de andere kant hamert de afdeling Onderwijs op het behalen van betere Cito-scores, waarbij taal en rekenen centraal staan. Aan het begin van de nu afgesloten subsidieperiode werd het programma 'Beter Presteren' binnen het basisonderwijs ingevoerd. De uitbouw van Ieder Kind een Instrument kwam daarmee volledig in de binnen dit kader ingevoerde leertijdverlenging terecht. Hierdoor haakten in eerste instantie drie scholen af en kwam een aantal beoogde samenwerkingen op

losse schroeven te staan. De ideeën om ook hier voor de lagere klassen gebruik te maken van een teach-the-teacher aanpak, bleek niet meer haalbaar.

Ook de nodige bezuinigingen maken het niet gemakkelijk. Een groot deel van de basisscholen heeft de leerkrachten die noodzakelijk zijn voor het implementeren van muzikeducatie op school wegbezuinigd. Een heel ander aspect bij het benaderen van de scholen is de veelheid van boodschappen en campagnes waarmee het onderwijs bestookt wordt. Veel scholen zien door de bomen het bos niet meer en stellen zich zeer terughoudend op. We hebben in ons enthousiasme ook enigszins onderschat hoe moeilijk het is om de verschillende muzikeducatieprojecten een vast plek in het basisonderwijs te geven.

Bij de ontwikkeling van nieuwe instrumentale kennismakingsconcepten ondervonden we nogal wat tegenslagen waardoor er vertraging ontstond bij de implementatie binnen de scholen. Deze kwam door een valste start later op gang dan we gehoopt hadden. Niettemin zijn we bijzonder tevreden met het uiteindelijk ontwikkelde concept van Winston's Muziekschool.

We zijn dan ook blij dat we de komende periode (2013-2016) door kunnen met deze succesvolle implementatie met steun van de matchingsregeling "Cultuureducatie met Kwaliteit". Zowel de Gemeente Rotterdam als het Fonds voor Cultuurparticipatie steunen de Muziekcoalitie Rotterdam bij deze volgende stap.

In de voorliggende evaluatie gaan we uitgebreid in op de bereikte resultaten tot de zomer van 2013 en blikken we ook alvast vooruit naar de komende vier jaar.

Veel leesplezier!

“Overal Muziek”: Elke Rotterdamse school zingt en speelt

Onze aanvraag in het kader van de regeling “Muziek in Ieder Kind” had oorspronkelijk als titel “Elke Rotterdamse school zingt en speelt”, later hebben we hier de paraplutitel “Overal Muziek” aan toegevoegd.

De aanvraag bestond uit twee delen die elkaar versterken:

1. Zang en instrumentale kennismaking weer op de kaart zetten

Een te ontwikkelen aanbod aan zang- en instrumentale kennismakingsprojecten waar iedere school gebruik van kan maken, inclusief een begeleidings- en ontwikkelingstraject voor groep 1 tot 8.

2. Nog meer Muziek: een intensieve leerlijn vanaf groep 5 voor 30 scholen

30 scholen in de wijken die het laagst scoren op de sociale index krijgen vanaf groep 5 een intensiever aanbod i.v.m. de beperkte vanzelfsprekendheid om op een andere manier met actieve muzikeducatie in aanraking te komen.

In praktijk kwam het erop neer dat we met drie verschillende onderdelen aan de slag zijn gegaan. Als eerste: zang weer op de kaart zetten binnen het basisonderwijs, daarbij hebben we vanaf het begin het nieuwe zangcollectief Zangmakers ingeschakeld. Als tweede: instrumentale kennismakingslessen (Winston's Muziekschool, Levend Klavier en Watch That Sound) waarbij Music Matters als trekker optrad. Als derde: Nog meer Muziek, de uitbouw van Ieder Kind een Instrument (IKEI) dat geheel door de SKVR is getrokken.

Het traject Zang weer op de kaart zetten en instrumentale kennismaking hebben we los van elkaar getrokken. Deze beide onderdelen hebben we opgezet volgens het ‘teach-the-teacher’ principe, waarbij groepsleerkrachten getraind werden om de lessen zelf in praktijk te brengen. Bij IKEI is louter gewerkt met vakdocenten van de SKVR, aangevuld met freelancers.

Direct na de toekenning eind 2010 zijn we begonnen met het uitzetten van pilotprojecten van de hierboven genoemde onderdelen in voorjaar 2011. Deze pilots waren uiterst leerzaam voor het verder uitzetten en uitbouwen van de ontwikkelde concepten binnen het basisonderwijs.

Voor een groot deel zijn we erin geslaagd om onze ambitieuze doelstellingen in de periode van twee en een half jaar te realiseren. Niet in de laatste plaats door intensieve samenwerking met onze partners uit de Muziekcoalitie, een aantal externe partners en uiteraard met het basisonderwijs in Rotterdam.

DOELGROEPEN

Mede ingegeven door de randvoorwaarden van de regeling “Muziek in Ieder Kind” met betrekking tot het basisonderwijs, hebben we ons in de aanvraag van Overal Muziek beperkt tot twee doelgroepen:

1. Kinderen in de leeftijdscategorie van 4 tot 12 jaar, binnenschools en in het kader van de brede school;
2. Het Rotterdamse basisonderwijs en de wijkinfrastructuur (docenten, schooldirecties, ouders, muzikanten, brede schoolmedewerkers, buurtmakelaars, welzijnswerk, enz.)

Aangezien we bij een groot deel van de projecten gekozen hebben voor een 'teach-the-teacher' aanpak, waren de docenten van de Rotterdamse basisscholen de belangrijkste doelgroep. Dit gold niet voor de uitbouw van het aantal IKEI scholen, deze is volledig door vakdocenten begeleid. Bij de vele evenementen in de afgelopen periode hebben we goed kunnen zien hoe succesvol de gekozen aanpak bij de uiteindelijke doelgroep - kinderen in het basisonderwijs - aansloeg. De georganiseerde (zang)evenementen hadden allemaal een hogere opkomst dan wij van te voren bedacht hadden.

DOELSTELLINGEN

In onze aanvraag hebben we de volgende ambitieuze **centrale doelstelling** benoemd:

Zingen en een instrument spelen worden bereikbaar voor alle kinderen van Rotterdam, alle kinderen maken muziek in een doorlopende leerlijn van 4 tot 12 jaar.

Het is gelukt om op ruim 120 scholen zang en (deels) instrumentale kennismaking weer op de kaart te zetten. In dezelfde periode is het aantal scholen dat aan ieder Kind een Instrument deelneemt opgelopen van 14 naar 22. Wekelijks krijgen 6.000 kinderen muziekles op IKEI-scholen. Naar schatting maken 25.000 Rotterdamse basisschoolkinderen gebruik van de Zangmakersmethode. Vele honderden docenten volgden een van de aangeboden 'teach-the-teacher' trainingen van Zangmakers en Winston's Muziekschool.

Daaraan hebben we een aantal **secundaire doelstellingen** gerelateerd:

- *Muziek krijgt een belangrijke plek in het schoolcurriculum zowel met zingen als spelen. Kinderen komen in contact met de muziekculturen waarbij er een nieuwe interesse ontstaat en actiever geparticipeerd wordt in het culturele leven.*

Door een kwalitatief en gratis grootschalig muziekeducatie-aanbod te creëren is het gelukt om muziekeducatie weer een plek binnen het Rotterdamse basisonderwijs te geven.

- *Kinderen maken tevens kennis met professionele musici, hun uitvoeringspraktijk, de professionele podia van Rotterdam e.d.*

Zowel bij concerten en evenementen hebben kinderen kennis gemaakt met muzikanten van het Rotterdams Philharmonisch Orkest, de vakdocenten van de SKVR (IKEI), tijdens de vele uitvoeringen werden kinderen gecoached door Zangmakers en muziekdocenten, vaak traden

ze op met Rotterdamse talenten. Veelal zijn de presentaties op professionele podia die voor de kinderen nog volkomen onbekend terrein zijn.

- *Muziek wordt een bindende factor en maakt de groep sterker. De concentratie van de kinderen verbetert en door het toewerken naar een concert worden studiediscipline, zelfstandigheid én samenwerking op een speelse wijze aangeleerd. Ook leren de kinderen de muzikale prestaties van anderen waarderen.*

Dat muziek bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind is in diverse onderzoeken reeds aangetoond. Ook steeds meer docenten en schooldirecteuren raken ervan overtuigd dat het samen zingen en samen muziek maken helpt bij het aanleren van concentratie, discipline en samenwerkingsvaardigheden. Zij zetten in toenemende mate muzikale activiteiten in om bijvoorbeeld de rust in een klas terug te brengen.

- *Een levendige muziekcultuur in Rotterdam wordt gecreëerd waar alle kinderen aan deelnemen.*

Zonder overdrijving kunnen we stellen dat er bijzonder veel presentaties, festivals, evenementen en uitvoeringen zijn geweest waaraan grote hoeveelheden Rotterdamse basisschoolkinderen deelnamen. Hiermee zijn ook een aantal nieuwe tradities ontwikkeld. De IKEI-scholen presenteren zich jaarlijks in de grote zaal van het concertgebouw van Rotterdam, de Doelen. Kinderen maken kennis met de Doelen en met het Rotterdam Philharmonisch Orkest. In 2013 staan Zangmakers en IKEI voor het derde jaar op rij te zingen en spelen op de trappen van het Stadhuis bij de ontsteking van de lichtjes in de kerstboom.

Dankzij de ondersteuning van het Fonds voor Cultuurparticipatie zijn we er in geslaagd een groot deel van de hierboven genoemde doelen te realiseren. In deze evaluatie en de deelevaluaties gaan we daar uitgebreider op in.

BEREIK

In het verlengde van de doelstellingen hebben we ook het beoogd bereik in de aanvraag benoemd. Rotterdam heeft ruim 200 basisscholen, daarvan hadden we ons voorgenomen een zo groot mogelijk deel te bereiken, waarbij we ook de realiteit niet uit het oog hebben verloren.

1. Gedurende voorjaar 2011, pilots op 10 basisscholen;
2. Gedurende de uitvoeringsperiode schooljaar 2011-2012, deelname oplopend naar 50 scholen;
3. Schooljaar 2012-2013, deelname oplopend naar 100 scholen;
4. Oplopend naar 30 IKEI scholen (2015), 26 scholen begin seizoen 2013-2014

In praktijk hebben we deze beoogde aantallen ook daadwerkelijk gerealiseerd. Daar moeten we wel twee opmerkingen bij maken. Ten eerste: het aantal scholen dat daadwerkelijk getraind werd voor de instrumentale kennismakingslessen in het kader van Winston's Muziekschool bleef met 28 scholen en 257 getrainde docenten achter bij onze verwachting. Dit werd vooral veroorzaakt door de tegenvallers bij de ontwikkeling van dit nieuwe concept. Ten tweede zorgde tijdgebrek ervoor dat Zangmakers op een klein aantal scholen pas in het najaar van 2013 een training verzorgt.

Door de gekozen aanpak via groepsdocenten is het moeilijk om het precieze bereik onder kinderen vast te stellen. De hoeveelheid opgeleide docenten en betrokken scholen geven wel duidelijk aan dat het hierbij gaat om tienduizenden basisschoolleerlingen. In sommige gevallen zijn dit leerlingen die dagelijks zingen, in sommige gevallen wekelijks, met alle variaties die daar tussen zitten. Met een voorzichtige schatting komen we op een aantal van 25.000 Rotterdamse basisschoolleerlingen.

Voor de uitbouw van de 14 naar 30 'Ieder Kind een Instrument' (IKEI) scholen hadden we al in de aanvraag een langer traject beoogd. In schoolseizoen 2011-2012 groeide het aantal, ondanks drie afvallers, van 14 naar 18 scholen en in schoolseizoen 2012-2013 liep het aantal op naar 22 scholen. Begin schoolseizoen 2013-2014 is IKEI gestart op 26 scholen, waarmee het programma goed op koers is. Het aantal kinderen dat wekelijks les krijgt op een muziekinstrument naar keuze is opgelopen tot 6.000.

Een aantal basisscholen heeft meegewerkt aan meerdere programma's tegelijk (dus bijvoorbeeld zowel Zangmakers als IKEI). Bij de deelevaluaties van Zangmakers en Ieder Kind een Instrument zijn de lijsten van de deelnemende scholen bijgevoegd.

I Zangmakers zet zang op de kaart in het Rotterdamse basisonderwijs

Voor het implementeren van zang op de Rotterdamse basisscholen hebben we nauw samengewerkt met het splinternieuwe collectief Zangmakers. Met deze club was Music Matters – vooruitlopend op de aanvraag – in 2010 al een samenwerking gestart. Een collectief van muziek- en zangdocenten, dat een unieke teach-the-teacher methode heeft ontwikkeld om zang op een zeer toegankelijke en makkelijk voort te zetten wijze op de kaart te zetten. Na een enigszins aarzelende start bleek de methode goed aan te slaan binnen het onderwijs. Het was als snel duidelijk dat Zangmakers de juiste toon wist te vinden bij de docenten en de basisschooldirecteuren. De eigentijdse aanpak met leuk repertoire en een kant-en-klare digitale lesomgeving kunnen rekenen op een groot enthousiasme bij de leerkrachten (en vooral bij de kinderen). Direct bij het begin van de samenwerking hebben we geïnvesteerd in de opzet van een geavanceerde Zangmakers website en een goede promotiefilm en een aantal kennismakingsbijeenkomsten. Net als bij de meeste andere muziekeducatieprojecten is ook Zangmakers afhankelijk van een aantal enthousiaste docenten, die als kartrekker willen optreden binnen hun school.

Gezien de eisen die we aan de site stelden was met name het ontwikkelen hiervan een arbeidsintensief en kostbaar proces. Door de uitgebreide tests en technische mogelijkheden leverde dit uiteindelijk de gewenste resultaten op. Zowel docenten als de kinderen kunnen goed uit de voeten met deze digitale ondersteuning. De site beschikt over een uitgebreid arsenaal aan filmpjes en het volledige Zangmakersrepertoire.

In voorjaar 2011 zijn we gestart met een *pilot* van de Zangmakersmethode, waar 14 Rotterdamse basisscholen aan deelnamen. Naar aanleiding van de ervaringen in deze pilot is de methode Zangmakers als volgt vastgesteld voor de periode 2011-2013:

- **Introductie Zangmaker** (kennismakingsworkshop voor het hele team, 2,5 uur)
- **Zangmakerdag Basis 1** (dag 1 van het certificaat Zangmaker)
- **Zangmakerdag Basis 2** (dag 2 van het certificaat Zangmaker)
- **Zangmakerdag Plus** (onderhoud en verdieping na behalen van het certificaat Zangmaker)
- **Digitale lesomgeving** (toegang tot alle liedjes met meezingfilmpjes, lessuggesties, partituren, online zanglessen, handige tips en trucs en vele werkvormen voor alle leerkrachten en kinderen van een school die zingt met Zangmakers.
(www.zangmakers.nl)

1. **Introductie Zangmakers: voedingsbodem creëren** (1 dagdeel van 2,5 uur, heel team)
Op een professionele en luchtige manier wordt men over de eerste zangdrempel heen geholpen en wegwijs gemaakt in de digitale lesomgeving. Didactische tips m.b.t. de kinderstem en handige trucs voor het eigen stemgebruik brengen het plezier in zingen terug!

2. **Opleiding t.b.v. Certificaat Zangmaker: verder zaaien** (2 'Zangmakerdagen' per leerkracht)
Iedere school kiest een aantal kartrekkers uit het eigen team die een vervolgtraject doorlopen van 2 trainingdagen (Zangmakerdagen) per persoon. Hierna ontvangen zij het Certificaat Zangmaker, wat betekent dat ze zangtechnisch, muzikaal en didactisch zijn bijgeschoold: cursisten gaan naar huis met diverse didactische en praktische werkvormen en liedjes voor in de klas. Daarnaast hebben ze een eigen plan van aanpak

gemaakt om het zingen in de *hele* school ook op de lange termijn te blijven onderhouden en verankeren.

3. **Zangmakerdag Plus: onderhoud kartrekker** (1 trainingsdag per leerkracht)
Vervolgtraject voor certificaathouders vanaf het tweede jaar: nascholing, nieuwe vaardigheden en persoonlijke follow-up van het plan van aanpak binnen de school. Dit kan naar eigen behoefte en inzicht, wij adviseren echter minimaal 1x per jaar. Na iedere plusdag ontvangt men een deelcertificaat voor de gekozen verdiepingsmodule.
4. **APK Zangmakers: onderhoud team** (1 dagdeel van 1,5 uur voor het hele team)
Scholen kunnen er vanaf het tweede jaar voor kiezen om het hele team een korte opfrisser te geven. Vooraf inventariseert Zangmakers eventuele hulpvragen vanuit de school, zodat deze workshop op maat kan worden gegeven.

ZANGMAKERS-AANBOD AAN SCHOLEN VANUIT 'OVERAL MUZIEK'

Vanuit het project Overal Muziek is het volgende aanbod voor 100 Rotterdamse basisscholen samengesteld en gecommuniceerd:

- **1x jaarabonnement op de Zangmakers digitale lesomgeving met liedjes en lesmateriaal**
- **1x Introductietraining Zangmaker voor het hele team**
(=1 dagdeel, zeer geschikt voor een teamdag)
- **4x opleiding tot gecertificeerd zangmaker voor de kartrekkers binnen het team**
(=8 Zangmakerdagen: Scholen kregen hiervoor een waardecoupon)

Doordat Zangmakers in relatief korte tijd 59 nieuwe liedjes componeerde ontstond een complete zangleerlijn voor groep 1 tot 8 van het basisonderwijs. Veelal met liedjes die actueel en leerzaam zijn. Van Elke Dag Kerst en Hallo Rotterdam tot EHBD (Eerste Hulp bij Dictee) en Letterparadijs tot De Koning is een DJ (voor het Koninklijk paar). De liedjes worden binnenschools en buitenschools gebruikt. Misschien wel het allerbelangrijkste, de liedjes worden door de kinderen zeer gewaardeerd, wat maakt dat ze zelf om de lessen vragen en vaak verzoeknummers hebben. Inmiddels zijn ook de eerste stappen gezet om liedjes van Zangmakers met de andere Overal Muziek onderdelen te combineren.

De compleetheid van het aanbod werd door de scholen hoog gewaardeerd. Zeker ook gewaardeerd werd het feit dat het Rotterdamse basisonderwijs hier, dankzij de ondersteuning van het Fonds voor Cultuurparticipatie, kosteloos gebruik van kon maken.

FACTS & FIGURES: ZANGMAKERS

1	geavanceerde website, inclusief afgeschermdede delen
1	promotiefilm voor het basisonderwijs
14	basisscholen bij pilotproject voorjaar 2011
96	Rotterdamse basisscholen (inclusief pilotscholen), waarvan 13 basisscholen voor speciaal onderwijs
1	Rotterdamse VO school ZMLK
2	Rotterdamse BSO's
1	groep van 29 studenten van verschillende Rotterdamse schoolopleidingen
78	introductietrainingen op basisscholen
16	openbare introductietrainingen
1700	leerkrachten over de zangdrempel
170	gecertificeerde Zangmakers

62	leerkrachten die dit schooljaar het certificaat halen
2	trainingen IKEI vakdocenten van de SKVR
26	Zangmakerdagen georganiseerd
59	ontwikkelde liedjes en online zanglesjes (grotendeels gekoppeld aan thema's)
11	grootschalige zangevenementen (Kerst, Respect, Koningsspelen, enz)
25.000	schatting van het bereikte aantal basisschoolleerlingen

II Instrumentale kennismaking: valse start, goed einde

In onze plannen waren we uitgegaan van een drietal nieuw te ontwikkelen instrumentale kennismakingsconcepten. Anders als bij het weer op de kaart zetten van zang in het Rotterdamse basisonderwijs, zat het bij het opzetten van de instrumentale kennismakingslessen in het begin behoorlijk tegen.

De beoogde samenwerkingspartner Fort van de Verbeelding bleek, door interne omstandigheden, niet in staat om de trekker te zijn van dit onderdeel. Gezien de eerdere succesvolle samenwerkingen tussen Music Matters, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het team van het Fort van de Verbeelding was dit voor ons een stevige tegenvaller. Music Matters heeft hierdoor noodgedwongen het heft in eigen hand genomen en is met een klein clubje enthousiaste mensen aan de slag gegaan om nieuwe muziekconcepten te ontwikkelen. Aanvankelijk ging dat moeizaam. Vooral omdat we met vakdocenten te maken hebben die moeite hebben met de 'teach-the-teacher'-methode. Dat is goed te begrijpen vanuit hun beroepsperspectief, maar wij hadden juist heel bewust gekozen voor deze aanpak, omdat de inzet van vakdocenten nog maar door zeer weinig basisscholen betaald kan worden. Het was ons doel om ondanks het ontbreken van budgetten voor vakdocenten, toch een goed aanbod te creëren. Na een aantal vergeefse pogingen om tot resultaten te komen hebben we aan een aantal kleinere groepjes conceptontwikkelingsopdrachten uitgezet. Dit heeft geresulteerd in een opdracht aan Allerd van den Bremen, die we al van eerdere samenwerkingen kenden en aan Winston Scholsberg. Met de laatste heeft Muziekcoalitiepartner het World Music and Dance Centre het succesvolle Multi Jam-concept ontwikkeld. Aan hen hebben we gevraagd een serie lessen voor een eerste kennismaking met ritmes en muziek te maken, met body percussie als basis. Aan muzikant Keimpe de Jong hebben we gevraagd om zijn plan voor een muzikaal spel, het 'Levend Klavier' uit te werken.

WINSTON'S MUZIEKSCHOOL, RITMISCHE MUZIEKLESSEN VIA HET DIGIBORD

Samen met muzikant, verhalenverteller en trainingsdocent Winston Scholsberg en muzikant, muziekdocent Allerd van den Bremen zijn we gekomen tot het uitgewerkte concept; Winston's Muziekschool. Een digitale muziekmethode voor groep 1 t/m 8 waarbij groepsleerkrachten met een eenmalige korte training leren hoe zij zelf ritmische muzieklessen in de klas kunnen geven. Winston gebruikt daarbij zijn lichaam als instrument. Handsen, voeten, dijen, borstkas, noem maar op: alles maakt muziek. Met die geluiden kun je swingende ritmes maken. Winston verschijnt op het digitale schoolbord. Meteen wordt de klas geactiveerd. Binnen 5 minuten staat er een swingend ritme. Stap voor stap maakt hij het moeilijker. Oefenfilmpjes zorgen ervoor dat de kinderen het net zo lang kunnen herhalen tot ze het onder de knie hebben. Net als bij de Zangmakersmethode hebben we gekozen voor een internetomgeving waarmee de docenten uiteindelijk zelf aan de slag kunnen.

Na de wat aarzelende start hebben we een huisstijl laten ontwerpen en is er een internetsite opgezet die als basis dient voor het geven van de lessen uit Winston's Muziekschool. Na een eerste (mislukte) serie, hebben we verdeeld over de afgelopen twee jaar twee series filmpjes

en daarmee samenhangende lessen opgenomen. De snelheid waarmee de klas het materiaal onder de knie heeft bepaald mede de hoeveelheid lessen. De trainingen worden begeleid door een uitgebreide handleiding, die de docenten na afloop meekrijgen. Maar zelfs zonder enige vorm van voorkennis is het mogelijk om gebruik te maken van de internetsite, de aanwezige filmpjes en lessen. Met enige regelmaat merken we dat scholen in het land de site gebruiken en er mee uit de voeten kunnen zonder training. Op www.winstonsmuziekschool.nl is terug te vinden hoe dat in zijn werk gaat.

ROL VAN DE LEERKRACHT

Het project is ontwikkeld om basisscholen – ondanks de slinkende financiële middelen voor muziekonderwijs of beperkende beleidsmatige kaders – de mogelijkheid te bieden muzieklessen aan hun leerlingen te blijven geven, door alle leerjaren heen. Waar de vakleerkracht ontbreekt of er simpelweg minder tijd aan muzieklessen kan/mag worden besteed, kunnen groepsleerkrachten met behulp van een laagdrempelige online lesomgeving een muzikale brug slaan, om elk kind toch een muzikale basis voor later mee te geven. Ervarend leren, motorische ontwikkeling, sociale cohesie en luisteren staan bij Winston's Muziekschool centraal. Winston brengt muzikaliteit en vaardigheden in de klas. De groepsleerkracht zorgt ervoor dat de voorwaarden zo optimaal mogelijk zijn. Staan we goed klaar? Doet iedereen goed mee? Wat kan er nog beter? De leerkracht wordt dus aangesproken op zijn/haar kwaliteit als docent om te enthousiasmeren en te sturen. Muzikaliteit is geen voorwaarde. De leerkrachten zijn getraind door drie trainers die trainingen op de school verzorgden. Net als bij Zangmakers kregen de docenten een training van een dagdeel en werden ze voorzien van een uitgebreide handleiding. In nagenoeg alle gevallen had dit positieve resultaten, waarna de docenten via de website en de daarop aanwezige instructie filmpjes van de lessen uit de voeten konden. Winston Scholsberg als centrale figuur in de filmpjes bleek een goede zet, zowel docenten als de kinderen (in alle leeftijdscategorieën) vinden hem leuk en aansprekend. In de komende jaren worden er nog twee lessenseries aan Winston's Muziekschool toegevoegd.

FACTS & FIGURES: WINSTON'S MUZIEKSCHOOL

1	website als los te gebruiken onderdeel van de methode
1	uitgebreide handleiding met lesbrieven en 5 minuten activiteiten
18	lessen op verschillende niveau's van groep 1 t/m groep 8
120	korte instructiefilmpjes als onderdeel van de lessen
1	met Zangmakers gecombineerd nummer "Zweet"
2	pilottrainingen als bodyclapmodule bij Zangmakers
6	openbare workshops
5	deelnames aan grootschaligere evenementen
28	scholen hebben deelgenomen aan trainingen Winston's Muziekschool
257	leerkrachten hebben de training gevolgd

HET LEVEND KLAVIER

Een van de partijen die we gevraagd hebben om een concept te ontwikkelen voor instrumentale kennismakingslessen was de Rotterdamse muzikale duizendpoot Keimpe de Jong. Hij kwam op de proppen met een zeer aansprekend plan, een spel waarbij de basisschoolkinderen iedere dag een andere noot verbeeldten.

Het Levend Klavier is een project voor de basisschool bestaande uit 5 lessen. In die 5 lessen maken de kinderen op eenvoudige wijze kennis met alle notennamen die we gebruiken. De kinderen gaan ervaren wat het is om geluid georganiseerd voort te brengen in groepsverband. Elke lesdag "worden" de kinderen een noot. Na 4 dagen zijn ze 4 noten "geweest" en kunnen ze op dag 5 met die 4 noten muziek maken.

Tijdens de lessen worden de notennamen gekoppeld aan de plaats op het klavier en aan de schrijfwijze op de notenbalk via het digibord. Pasfoto's van de kinderen worden de toetsen en de losse notenbolletjes op de balk.

Er wordt een kist geleverd met speelinstrumenten (slag, snaar en blaas) voor 30 kinderen. De instrumenten maken bescheiden geluiden zodat de lessen in de klas zelf kunnen plaatsvinden. Met de kist inclusief instructies en na een training van 1 dagdeel door een vakdocent geven de groepsleerkrachten de lessen zelf in de klas. Via spelvormen spelen de kinderen soms samen, soms om de beurt, soms gedirigeerd door de juf of de meester, soms zelf verzonnen.

Omdat elke dag in het teken staat van een akkoord, opgebouwd uit 4 noten, krijgt elk van die dagen een geheel eigen sfeer mee: vrolijk, treurig, spannend en gek! Door middel van eenvoudige composities en liedjes kunnen de kinderen meespelen met het digitale schoolbord.

De werkvormen zijn eenvoudig en gemakkelijk door onderwijsgeevenden te reproduceren, ook zonder veel muzikale bagage. Je moet wel goed kunnen puzzelen en organiseren.

Het project werd in november 2011 op een aantal basisscholen getest. De lessen werden gegeven door de ontwikkelaar van het spel Keimpe de Jong, samen met muzikant Andreas Suntrop. Voor deze lessen hebben we een leskist met instrumenten laten maken door instrumentenmaker Bert van Bommel. Op zich waren de testlessen in potentie een succes, de kinderen vonden de lessen erg leuk. Helaas kwamen we er na een aantal keer testen achter dat het concept niet voldeed aan een voor ons essentiële eis; dat de docenten de lessen zelf kunnen geven aan de klas.

Het bleek vrij arbeidsintensief om de instrumenten klaar te zetten en te stemmen waardoor het voor een groepsdocent meer tijd in beslag zou nemen dan de bedoeling was. Ook het geven van de lessen is voor een docent die zelf geen noten kan lezen ingewikkelder dan bedoeld was. Aan de hand van deze ervaringen hebben we geprobeerd om via het Albeda College onderwijsassistenten in opleiding bij het project te betrekken, deze poging liep op niets uit.

Ondanks dat het een leuk concept is geworden dat goed zou kunnen aanslaan, voldeed het niet aan onze plannen om 'teach-the-teacher' concepten te ontwikkelen voor instrumentale kennismaking. Dit is jammer, maar het is ook inherent aan het ontwikkelen van nieuwe concepten. Toen we begonnen met de uitvoering van Overal Muziek wisten we dat dergelijke risico's er ook bij horen.

Noodgedwongen hebben we daarna besloten om niet verder te gaan met het Levend Klavier en op zoek te gaan naar een partij die het concept wil adopteren als onderdeel van reeds bestaand aanbod. Tot op heden zijn we daarin nog niet geslaagd.

FACTS & FIGURES: "LEVEND KLAVIER"

5	uitgewerkte lessen
1	leskist met 60 instrumenten
2	pilotscholen

WATCH THAT SOUND, EDUCATIEF MUZIEK-FILMPROJECT

In een later stadium hebben we het reeds bestaande project Watch That Sound (WTS) van Jacques van de Veerdonk bij Overal Muziek betrokken. Watch That Sound is een educatief muziek-filmproject dat kinderen en jongeren uitdaagt om muziek bij film te componeren. Zij maken op een originele en aansprekende manier kennis met de wereld van muziek en beeld. Watch That Sound is een muziekeducatieproject dat al langere tijd met succes wordt uitgevoerd. Voor Overal Muziek hebben we aan WTS gevraagd om een module te ontwikkelen waarbij docenten zelf gebruik kunnen maken van de software. Het is de bedoeling dat de groepsdocenten in het basisonderwijs na een korte training in staat zijn om de klas composities te laten maken bij korte filmpjes.

Speciaal voor de Gemeente Amsterdam en de Gemeente Rotterdam heeft Watch That Sound de Compositiegids uitgewerkt. De Compositiegids bestaat uit een serie creativiteitstimulerende opdrachten in de vorm van korte films en ander materiaal. De gids is ontwikkeld rond een software tool. Voor elke doelgroep is een op maat ontworpen inhoud beschikbaar dat gebruik maakt van diverse vormen van media. Dit is de kern van het project; hoe kunnen we kinderen een handvat geven om hun eigen verhaal op een oorspronkelijke, creatieve wijze vorm te geven. Uitgangspunt daarbij is dat het accent ligt op het maken (componeren) van muziek. Gaandeweg ervaren de leerlingen de betekenis van muziek bij media, ontdekken zij de parameters van klank en weten zij deze toe te passen. Kortom de basisinzichten van het componeren worden op speelse wijze geïntegreerd in de software met behulp van korte filmfragmenten. Watch That Sound is in een wat later stadium bij de Overal Muziek projecten betrokken. In de periode van het hier geëvalueerde projectplan is vier maal een cyclus van 6 weken uitgevoerd waarbij meerdere basisschoolklassen werkten aan het ontwikkelen van een soundtrack/compositie. Op verzoek van Music Matters zijn bij deze cycli de eerste stappen gezet de leerkrachten in te leiden in de werkwijze, met als achterliggend doel dat deze lessen door hen zelfstandig overgenomen kunnen worden.

In de afgelopen periode heeft Watch That Sound zich voornamelijk geconcentreerd op de lesinhoud, met name de toegankelijkheid voor de groepsleerkrachten. Voor de groepen 4, 5 en 8 is dit nu gerealiseerd. Net als voor de naschoolse groepen.

Voor de groepen 3, 4 en 7 is het materiaal nog niet in de praktijk getest. Dit wordt het lopende schooljaar in Amsterdam en Rotterdam uitgevoerd. Scholen waren hierin al wel geïnteresseerd, maar het rooster was reeds aangevuld. Watch That Sound werkt in Amsterdam samen met Mocca en diverse kunstcoördinatoren van deelgemeenten. In Rotterdam werkt Wacht That Sound samen met Music Matters en hier heeft het ook een eigen productieteam opgezet.

FACTS & FIGURES: WACHT THAT SOUND

6	openbare workshops
4	lessencycli van 6 weken ontwikkeld en getest voor groep 4, 5 en 8
3	lessencycli van 6 weken ontwikkeld, vormgegeven en deels getest voor groep 3, 4 en 7
62*	docentdagen
135*	studententrainingen voor leiden workshops
30 *	basisscholen bereikt

* Deze aantallen zijn slechts gedeeltelijk in het kader van Overal Muziek

III Nog meer Muziek: Ieder Kind een Instrument

In Rotterdam is voor de start van Ieder Kind een Instrument (IKEI) gekozen voor scholen in wijken waarin voornamelijk zogenaamde 'kansarme' kinderen wonen. Rotterdam behoort tot één van de Nederlandse steden met het hoogste percentage aan zogenaamde 'Vogelaarwijken'. In deze wijken wordt door de overheid meer geïnvesteerd vanwege de sociale, fysieke en economische problemen die zich daar voordoen. Op de scholen in deze wijken is het percentage van allochtone kinderen hoog tot zeer hoog. Het is de bedoeling de kinderen door deelname aan het project kansen te bieden zich (op een voor hun nieuwe manier) te kunnen ontwikkelen. Hierbij speelt naast de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden ook de ontwikkeling van sociale competenties een grote rol. Aan deze scholen biedt het project de mogelijkheid door deze vorm van samenwerking onder de leerlingen bruggen te slaan naar andere culturen en spelenderwijs kennis te maken met elkaar. Het is wel de bedoeling het project in de toekomst ook aan andere scholen aan te bieden. Hiervoor moet het project zo nodig aangepast worden en rekening gehouden worden met een andere achtergrond van de leerlingen. In het kader van Overal Muziek en de aanvraag bij het Fonds voor Cultuurparticipatie is vooral ingezet op de uitbouw van het IKEI- programma, met als doelstelling (per 2015) 30 scholen bij het project te betrekken. Bij de start van Overal Muziek deden 14 scholen mee aan het programma. Bij Ieder Kind een Instrument krijgen de groepen 1 t/m 4 wekelijks les door een SKVR muziekdocent, die als vakleerkracht muziek de basis legt voor de instrumentale lessen.

Het IKEI-programma draait op scholen met leertijdverlenging, oftewel meer lestijd in de week die gevuld kan worden met activiteiten van vakleerkrachten, te denken valt aan sport, gezondheid (koken), taallessen en muziek. Deze leertijdverlenging valt onder het onderwijsprogramma Beter Presteren dat in het schooljaar 2011 door de gemeente Rotterdam geïntroduceerd is. Het programma IKEI wordt voor een groot deel uit de subsidie van Beter Presteren gefinancierd, de ondersteuning van het Fonds voor Cultuurparticipatie wordt ingezet voor een verdere uitbouw. In tegenstelling tot de andere onderdelen van Overal Muziek wordt IKEI geheel verzorgd door vakdocenten. Ieder Kind Een Instrument is in schooljaar 2011-2012 aangewezen als een van de programma's die binnen die leertijdverlenging kan worden aangevraagd; voor 1 uur per week per groep, voor de groepen 1 t/m 6. IKEI kan dus niet meer worden aangevraagd door scholen die niet kiezen voor die leertijdverlenging. Dit betekent tevens dat op geen van de scholen de leerkracht aanwezig is in de groep als de IKEI lessen gegeven worden.

De in de aanvraag beschreven omvorming van het *onderbouwprogramma* naar een 'teach-the-teacher' aanpak is hierdoor niet mogelijk gebleken. Wel hebben we op andere manieren geprobeerd om kruisbestuiving tussen de verschillende Overal Muziek projecten te bewerkstelligen. In het programma voor de onderbouwgroepen zijn SKVR docenten gebruik gaan maken van werkwijze en het liedmateriaal van Zangmakers, om zo een koppeling te maken tussen beide programma's. Zowel op IKEI scholen als op scholen waar leerkrachten door Zangmakers getraind zijn hebben leerlingen dus hetzelfde liedmateriaal aangeboden gekregen.

De wekelijkse *instrumentale lessen in groep 5 en 6*, gegeven door twee SKVR muziekdocenten, zijn wel aangepast. Er zijn meer niet-klassieke instrumenten aangeboden, zoals accordeon, cajon en gitaar en het aanbod van instrumenten per groep is heterogener

geworden. (IKEI is in januari 2009 begonnen op 4 scholen: twee scholen met strijkersklassen en twee scholen met blazersklassen).

Voor de groepen 7 en 8 zijn er nieuwe programma's ontwikkeld: diverse afgeronde lessenseries met steeds wisselde muziekstijlen en bijbehorend instrumentarium en lesmateriaal. Op een aantal scholen is een pilot van start gegaan met schoolkoor en schoolorkest.

Ook zijn er diverse optredens geweest waarbij de instrumentale begeleiding van een groot "Zangmakerskoor" (samengesteld uit verschillende schoolklassen en schoolkoren) werd gespeeld door IKEI kinderen! Op deze wijze is twee keer het ontsteken van de lichtjes van de Kerstboom bij het Rotterdamse stadhuis aan de Coolingsingel muzikaal omlijst. Ook voor de Koningsspelen is er een gezamenlijk optreden geweest op het Schouwburgplein in Rotterdam.

Het SKVR muziekprogramma Ieder Kind een Instrument werd ten tijde van de aanvraag bij het Fonds voor Cultuurparticipatie uitgevoerd op 14 basisscholen in Rotterdam.

Jaarlijks doen alle leerlingen die voor hun 2^e jaar op een instrument spelen, de leerlingen uit groep 6, mee aan het grote slotconcert in de Doelen. Tijdens dit concert vormen 5 á 6 scholen samen een orkest; iedere school heeft zijn eigen instrumentarium waardoor dit orkest veel verschillende instrumenten bevat. Samen met een ensemble van het Rotterdams Philharmonisch Orkest spelen zij een concert, waarbij de muziek die gezamenlijk gespeeld wordt speciaal hiervoor gecomponeerd wordt. Toek Numan heeft de laatste compositie gemaakt.

Iedere "partij" komt goed aan bod in deze concerten: de musici laten hun instrumenten solo en als ensemble horen, iedere school speelt zijn eigen liedje waarmee zij zich als school kunnen profileren en de gecomponeerde muziek wordt door iedereen gespeeld. Op de achtergrond worden tekeningen vertoond die gemaakt zijn door de leerlingen die aan het concert meedoen.

Sinds het eerste concert in 2009, is het aantal IKEI scholen steeds gegroeid en zijn er ook steeds meer leerlingen uit groep 6 die mee mogen doen aan dit spektakel. In het begin was 1 concert voldoende, maar afgelopen zomer hebben we 4 concerten gegeven, met steeds wisselende kinderen op het podium. Het concert wordt gegeven in de grote zaal van de Doelen en dan zitten er rond de 150 leerlingen per concert op het podium. Van ieder concert wordt een filmregistratie gemaakt

Keimpe de Jong is artistiek leider en tevens dirigent van de concerten. Hij bezoekt voorafgaand aan de uitvoering alle klassen minstens 1 keer, zodat de kinderen hem vast een beetje kennen. Ook krijgen de klassen bezoek van een van de musici van het orkest; bv de fluitist bij een blazersklas en de slagwerker bij een slagwerk/accordeon klas.

FACTS & FIGURES: NOG MEER MUZIEK

14	deelnemende scholen bij aanvang (begin 2011)
7	nieuwe scholen (schoolseizoen 2011- 2012)
3	scholen vallen af bij invoering "beter presteren"
22	deelnemende scholen (schoolseizoen 2012-2013)
26	deelnemende scholen (start schoolseizoen 2013-2014)
280	muziekinstrumenten op IKEI scholen (jan 2011)
520	muziekinstrumenten op IKEI scholen (start seizoen 2013-2014)
2240	kinderen die wekelijks muziekles krijgen (jan 2011)
6000	kinderen die wekelijks muziekles krijgen op IKEI scholen (start seizoen 2013 – 2014)
1560	kinderen die wekelijks op een instrument spelen (start seizoen 2013 – 2014)
58	muziekdocenten die wekelijks lesgeven op IKEI scholen (start seizoen 2013 – 2014)
8	IKEI concerten (2 concerten in 2011, 2 in 2012 en 4 concerten in 2013)
1100	kinderen die deelgenomen hebben aan een IKEI concert (periode 2011 – juli 2013)
3	evenementen samen met Zangmakers (Kerst, Zuiderparkspelen en Koningsspelen)
2	jaarlijkse presentaties binnen de eigen school (alle IKEI scholen)
1	IKEI concertregistratie DVD
3	VIP bijeenkomsten met inhoudelijk programma

Overkoepelend: Overal Muziek in de stad

Om de afzonderlijke projecten aan elkaar verbinden is een overkoepelend programma gemaakt. Dit varieert van evenementen tot scholenwerving en betreft ook overkoepelende thema's waar alle projecten mee te maken kregen zoals betrokkenheid van ouders en gezamenlijke communicatie.

EVENEMENTEN EN PRESENTATIEMOMENTEN; OVERAL MUZIEK

Voor kinderen is er niets leuker dan datgene wat ze geleerd hebben ook in praktijk te brengen. Hoewel alle Overal Muziek projecten primair bedoeld zijn voor lessen in het basisonderwijs, hebben we veel aandacht besteed aan het creëren van prestatiemomenten. Met name bij de Zangmakersmethode en Ieder Kind een Instrument heeft dit een aantal keer per jaar tot grootschalige presentaties geleid. Vaak evenementen waar een groot aantal kinderen aan mee hebben gedaan. Samen met Zangmakers hebben we de afgelopen twee jaar een Kerstkoor geformeerd. Met dit koor - dat samengesteld werd uit tientallen basisscholen - werd het ontsteken van de lichtjes in de Kerstboom voor het Rotterdamse Stadhuis uitgebouwd tot een feestelijke aangelegenheid. Speciaal voor de gelegenheid had Zangmakers een aantal Kerstliedjes geschreven. Met Kerst 2012 werd de Kerstzang op de Stadhuistrappen gecombineerd met een ensemble van kinderen dat in het kader van Ieder Kind een Instrument leert spelen. Deze samenwerking hebben we nog een aantal keer aan het werk mogen zien zoals bij de opening van de Zuiderparkspelen.

Met alle basisscholen uit de Rotterdamse deelgemeente Zevenkamp verzorgde Zangmakers de indrukwekkende slotmanifestatie van de 'Week van Respect'. Zo'n 1000 kinderen die met elkaar de hiervoor gecomponeerde liedjes zongen. Net zo omvangrijk was de uitvoering van het lied "de Koning is een DJ" tijdens de Koningsspelen op 26 april 2013. Voor de kroning van Prins Willem-Alexander tot Koning schreef Zangmakers dit lied, dat op verschillende

plekken in het land werd overgenomen. Samen met Winston Scholsberg (van Winston's Muziekschool) en de dansopleiding van de SKVR werd een manifestatie op het Schouwburgplein in het centrum van Rotterdam gehouden. Kinderen, ouders en leerkrachten van 12 basisscholen maakten deel uit van een flashmob. Ondanks de stromende regen namen ook hier 1.000 kinderen aan deel. Het einddoel was het opnemen van een positieve videoboodschap aan de Koning uit Rotterdam voor www.mijndroomvooronsland.nl

Sinds drie jaar verzorgen kinderen die meedoen aan Ieder Kind een Instrument in de grote zaal van concertgebouw de Doelen een presentatieconcert. Voor dit concert werken de kinderen samen met musici van het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Aan het grote IKEI concert namen in juni 2013 rond de 600 kinderen deel. Het aantal presentatieconcerten is uitgegroeid van twee naar vier concerten per jaar. Dit aantal groeit dus gestaag mee met het aantal deelnemende scholen.

Ook voor Watch That Sound geldt dat er met regelmaat presentaties gehouden worden. Dit gebeurt meestal aan het einde van workshops, maar ook in bioscopen en culturele centra. Watch That Sound organiseert jaarlijks (sinds 2012) het educatieve Sound Track Festival. Daarnaast is er een digitaal Social media Sound Track Festival. Met de kinderen uit de basisscholen worden regelmatig presentaties geven van de filmpjes waar de kinderen zelf de soundtrack bij hebben gemaakt.

SCHOLENWERVING

Aangezien we met Overal Muziek hoog ingezet hebben op bereik onder de basisscholen in Rotterdam, hebben we veel tijd en energie besteed aan het werven van scholen voor de projecten. Aanvankelijk was het de bedoeling dat deze werving volledig via de SKVR zou verlopen, in praktijk bleek dit niet haalbaar. Daardoor zijn er verschillende partijen de markt op gegaan; Zangmakers voor de werving van scholen voor de Zangmakerdagen, Music Matters voor de werving van scholen voor Winston's Muziekschool, het Levend Klavier en Watch That Sound. De SKVR heeft zelf zorg gedragen voor het aantrekken van de deelnemende scholen aan Ieder Kind een Instrument. Dit laatste vraagt een veel groter commitment van de scholen en vraagt zowel van de school als van de SKVR veel inzet.

In de beginfase was de houding van de scholen nogal terughoudend, het bleek erg moeilijk om de juiste persoon binnen de school te pakken te krijgen. We hebben een folder met het Overal Muziek aanbod laten maken die we op alle Rotterdamse basisscholen en via een aantal onderwijsbeurzen hebben verspreid. Hier kregen we amper reacties op. Telefonische benadering van de directies en docenten bleek het beste te werken. Ook de twee presentaties voor het basisonderwijs van Zangmakers deden het goed. Niet zozeer een hoge opkomst, maar wel een grote effectiviteit: vrijwel alle aanwezigen gaven zich op voor Zangmakerdagen. De mond tot mond reclame is in een wat later stadium doorslaggevend geweest voor het hoge aantal deelnemende scholen. In de inleiding hebben we al aangegeven dat het werven scholen niet altijd even gemakkelijk is al mogen we vanuit Overal Muziek zeker niet klagen over de bereikte schoolaantallen, oplopend tot ruim 120 scholen binnen het Rotterdamse basisschoolaanbod. Overzichten van de scholen zijn te vinden in de bijlagen.

Het was opvallend dat het aanbod van Zangmakers bijzonder goed aanslaat bij het basisonderwijs, waarbij vooral de compleetheid van het aanbod geprezen wordt. Aangezien we de ambitie hadden om een groot deel van de basisscholen in Rotterdam bij Overal Muziek te betrekken, hebben we besloten om voor de introductie geen bijdrage aan de scholen te vragen. Wel hebben we de scholen duidelijk gemaakt dat ze bij voortgang van de lessen een abonnement dienen te betalen. Misschien wel het beste bewijs van het succes

van de Zangmakersmethode is het feit dat tot nu nagenoeg alle scholen een abonnement hebben afgesloten voor de toekomst.

BETROKKENHEID VAN OUDERS BIJ DE PROJECTEN

Een van de moeilijke punten bij de ontwikkeling van educatieprojecten is betrokkenheid van ouders. Alle partijen hebben dit hoog in het vaandel staan, maar het lukt maar mondjesmaat om hier goede resultaten mee te boeken. Zeker in de grote steden is dit een moeilijk punt. Overal Muziek prijst zich gelukkig met een hoge mate van ouderbetrokkenheid bij alle verschillende soorten presentaties, natuurlijk de grote manifestaties en concerten maar zeker ook de kleinere binnenschoolse presentaties werden goed bezocht door trotse ouders. Vrijwel iedere ouder of familielid of klasgenoot vindt het mooi om zoon, dochter, kleinkind, neef, nicht of medeleerling een uitvoering te zien geven. Vaak zijn het ook de ouders die de kinderen bij de buitenschoolse activiteiten moeten begeleiden. Buiten de belangstelling voor de presentaties en uitvoeringen, is ouderbetrokkenheid ook bij de Overal Muziek projecten een belangrijk aandachtspunt.

Doordat kinderen bij de Zangmakersmethode ook thuis op de computer kunnen repeteren met de liedjes lukt het hierbij vaak wel om de ouders enthousiast mee te krijgen. Bij het thuis oefenen met instrumenten ligt dit al een stuk moeilijker.

Bij de vervolgtrajecten van Overal Muziek in het kader van "Cultuureducatie met Kwaliteit" hebben we ook de intentie om meer aandacht aan ouderbetrokkenheid bij de projecten te besteden.

OVERAL MUZIEK MASTERPLAN MUZIEKEDUCATIE, WEBSITE EN DIDACTISCHE KAPSTOK

Voorafgaand aan de aanvraag bij het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft de Rotterdamse Muziekcoalitie, op verzoek van de Gemeente Rotterdam, een Masterplan Muziekeducatie geschreven. In dit plan omschrijven de Rotterdamse muziekinstellingen hoe zij de rol van muziekeducatie gericht op kinderen en jongeren binnen het onderwijs en buitenschools zien.

Daarbij is als uitgangspunt gekozen voor doorgaande leerlijnen die verder gaan dan het basisonderwijs. In het Masterplan Muziekeducatie Overal Muziek heeft de muziekcoalitie haar ambities vastgelegd: het verder ontwikkelen van een infrastructuur met doorlopende leerlijnen muziekeducatie van primair tot voortgezet onderwijs, met vertakkingen naar buitenschoolse educatie en naar ondersteunende activiteiten. In die leerlijnen zijn alle aspecten van muziekeducatie vertegenwoordigd: kennismaking, stimulering, ontwikkeling en professionalisering. Het Masterplan Muziekeducatie diende als bijlage bij onze aanvraag bij het Fonds en de ondersteuning wordt ingezet om de beschreven ambities te realiseren. Direct aansluitend hebben we met elkaar een portal site met de titel "Overal Muziek" gerealiseerd, gericht op het Rotterdamse Onderwijs in de volle breedte, dus niet alleen het basisonderwijs. Op deze site is terug te vinden wat het aanbod is voor het Rotterdamse onderwijs en hoe doorlopende leerlijnen in het basisonderwijs er uit kunnen zien. Om dit inzichtelijk te maken hebben we aan partner, Codarts Hogeschool voor de Kunsten gevraagd om een 'didactische kapstok' te ontwikkelen, die aangeeft bij welke leerdoelen welke activiteit aansluit.

De site wordt gevuld door de zes partners van de Muziekcoalitie, samen met externe partijen, zoals het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam (KCR), het Hellendaal Instituut, Zangmakers en anderen. Er staat uiteraard ook een link op naar andere sites zodat het educatie-aanbod goed ontsloten wordt.

OVERAL MUZIEK

Overal Muziek is een initiatief van de Rotterdamse Muziekcoalitie, bestaande uit Codarts, de Doelen, Music Matters, het Rotterdamse Philharmonisch Orkest, SKVR en het WMDC. Samen streven zij ernaar muziek op de kaart te zetten binnen het onderwijs in Rotterdam, met steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie en de Gemeente Rotterdam.

'Music does help us make sense of things' Gareth Malone

HOME | MUZIEK ROUTES | LEERLIJNEN | MUZIEKCOALITIE | LINKS

ACTUEEL

Music Matters: Duizend Rotterdamse kinderen zingen voor de nieuwe koning en koningin
 > lees meer

Music Matters: Zing en klap je in het 'Zweet'
 > lees meer

voor advies en begeleiding in de relatie onderwijs en cultuur
 KCR Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam

TWITTER

TIP! Ontdek, speel, luister en zing op 5 t/m 14 april in De Doelen Rotterdam
 5 t/m 14 april 2013

Introductie
 Als u met uw school wilt bepalen hoe uw muziekonderwijs op school eruit moet komen te zien, kunt u kiezen en combineren met de 'Muziek Routes'...
 Lees meer >

Muziek proeven
 Het bezoeken van voorstellingen en concerten, en kennismaken met zelf muziek maken. Het is inspirerend en leerzaam om met leerlingen naar voorstellingen...
 Lees meer >

Lessenseries
 Een lessenserie is een aantal muzieklessen per groep, vaak toewerkend naar een afsluiting. Met muziek kan er in korte tijd veel resultaat worden geboekt.
 Lees meer >

Elke week muziek
 Iedere week muziekles door een muziekdocent. Muziek als onderdeel van het curriculum, gegeven door een vakleerkracht, is mogelijk binnen de leertijd...
 Lees meer >

Teach the teacher
 Trainingen en lesmateriaal voor de groepleerkrachten om zelf zang- en muzieklessen te geven. Door de Teach the teacher-aanpak krijgen...
 Lees meer >

Monitoring en evaluatie

Omdat het binnen Overal Muziek gaat om de ontwikkeling en uitvoering van een aantal nieuwe, nog niet eerder uitgeprobeerde, muziekeducatie projecten hebben we veel tijd en aandacht besteed aan monitoring en evaluatie. Met enige regelmaat heeft dit ook geleid tot bijstellingen en verbeteringen, soms zelfs tot het afblazen van projecten of projectonderdelen. Met de externe partners heeft Music Matters afspraken gemaakt over tussentijdse evaluaties. Bij de monitoring en evaluatie hebben we expliciet de doelstellingen zoals die geformuleerd waren in de aanvraag in de gaten gehouden. Met de partners en financiers hebben we met grote regelmaat mondeling overlegd en met een aantal hebben we ook per traject schriftelijke evaluaties gehouden. Juist bij het opstarten van nieuwe trajecten is een stevige vinger aan de pols essentieel. Natuurlijk is dat niet altijd even leuk, zoals elders al omschreven gaan niet alle processen vanzelf, dat is ook niet te verwachten als je nieuwe concepten wilt ontwikkelen. Er is binnen Overal Muziek met een groot aantal partijen samengewerkt en we kunnen vaststellen dat dit over de hele linie prima is verlopen. Dit blijkt ook uit de vervolgplannen, waarbij nog meer partijen in het Rotterdamse betrokken zijn.

Een van de belangrijkste succesfactoren voor Overal Muziek is de mate waarin het basisonderwijs de projecten waardeert en bruikbaar zijn binnen de onderwijspraktijk. We hebben constant het gevoel gehad dat juist de compleetheid van het aanbod en de 'halffabricaat' aanpak goed viel. Hoe completer het aangeboden traject hoe prettiger de scholen het vinden. Direct na afloop van alle trainingen hebben we evaluatieformulieren laten invullen door de deelnemers. Deze zijn op grote schaal ingevuld. De uitkomsten hiervan hebben we doorlopend gebruikt om aanpassingen door te voeren. Al met al moet gezegd worden dat de deelnemers nagenoeg allemaal bijzonder positieve respons hebben gegeven. Slechts mondjesmaat waren er trainingen die stroef verliepen of minder aansloegen, dat had meestal met de samenstelling van het gezelschap te maken.

Voor Zangmakers is het goed evalueren van de bereikte resultaten net als voor Music Matters belangrijk. Dit zangcollectief is tegelijkertijd met de Overal Muziek cyclus gestart en heeft er veel belang bij om zich een goede plaats in de markt van het aanbod voor de basisscholen te verwerven. Zowel met Zangmakers als met de instrumentale kennismakingslessen hebben we gewerkt met kortlopende pilotprojecten, om te testen hoe de aangeboden trainingen aanslaan. Dit was uiterst leerzaam en vrijwel altijd ook zeer positief voor de verdere ontwikkeling. Zoals eerder al opgemerkt hebben we ook een pilot gedaan met het spel Levend Klavier, dat weer een hele andere conclusie opleverde.

Aangezien we binnen Overal Muziek aan de slag zijn gegaan met nieuwe, nog te testen concepten, hebben we in een vroeg stadium besloten niet te werken met een onderzoek. Wel hebben we (bescheiden) deelgenomen aan het IVA onderzoek van het Fonds.

BIJEENKOMSTEN FONDS VOOR CULTUURPARTICIPATIE

Gedurende de twee en half jaar dat we gebruik hebben gemaakt van de regeling Muziek in Ieder Kind heeft het Fonds voor Cultuurparticipatie diverse landelijke bijeenkomsten georganiseerd. Bij deze bijeenkomsten stond meestal het uitwisselen van ervaringen tussen de 17 gehonoreerde projecten centraal. We hebben deze bijeenkomsten als nuttig en leerzaam ervaren. Vaak kwamen er dingen aan bod die bij het ontwikkelen van nieuwe educatieconcepten goed van pas kwamen. Hoewel niet verbazingwekkend was het wel opvallend dat een groot deel van de landelijke projecten veel op elkaar lijken. Een uitwisseling op basis van de ingediende plannen en de daarin terug te vinden overeenkomsten heeft voor ons zeker een toegevoegde waarde gehad.

IVA BELEIDSONDERZOEK EN ADVIES

In opdracht van het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft IVA Beleidsonderzoek en Advies onderzoek gedaan naar de waarnemingen, belevingen en waarderingen van scholen en leerlingen met de muziekprojecten in het kader van Muziek in Ieder Kind. Op ons eigen verzoek heeft Overal Muziek slechts beperkt onderdeel uitgemaakt van dit onderzoek. Enerzijds omdat we het niet verstandig vonden om al in zo'n vroeg stadium (opstart van nieuwe concepten) onderworpen te worden aan een dergelijk onderzoek. Anderzijds omdat Music Matters, bij de aanvang van Overal Muziek, net een groot onderzoek afgerond had naar andere projecten en we gemerkt hadden dat scholen dergelijke onderzoeken als belastend ervaren. Een aantal van de Zangmakerscholen hebben deelgenomen aan het IVA onderzoek. Gevolg daarvan is wel dat bij de conclusies van het onderzoek een aantal opmerkingen staan die niet van toepassing zijn op de Overal Muziek projecten. *“in het begeleiden en coachen van leerkrachten ter bevordering van hun competenties op het gebied van muziek(educatie) wordt nauwelijks voorzien door de projecten...”*, terwijl dit juist de kern is van het grootste deel van de door ons ontwikkelde concepten volgens het ‘teach-the-teacher’ model.

VISITATIECOMMISSIE

De landelijke visitatiecommissie van het Fonds voor Cultuurparticipatie bracht eenmalig een werkbezoek aan Rotterdam. De focus van de commissie was gericht op het in beeld brengen van de effecten van de regeling “Muziek in Ieder Kind” en niet zo zeer om tot een oordeel te komen over de individuele projecten. We hadden een goed gevoel over het bezoek en kregen het idee dat dit door de commissie ook zo gezien werd. Daarbij opgemerkt dat we het eerste bezochte project waren! Zowel mondeling als later in het verslag werden de projecten positief beoordeeld. Ondanks de beperkte beschikbare tijd denken we dat de visitatiecommissie een goed beeld heeft gekregen van Overal Muziek, door zowel een Zangmakersschool als een IKEI-school te bezoeken.

BUSINESSPLAN

Aan het einde van de projectperiode hebben we, parallel aan elkaar, een businessplan geschreven en een aanvraag ingediend voor de regeling “Cultuureducatie met Kwaliteit” van het Fonds voor Cultuurparticipatie voor de periode 2013-2016. De aanvraag diende ook als basis voor het businessplan dat we voor het fonds geschreven hebben voorjaar 2013. In dit plan wordt omschreven hoe we de toekomst van de door ons ontwikkelde Overal Muziek projecten zien en wat er volgens ons nodig is om de verschillende onderdelen te verankeren in het Rotterdamse basisonderwijs. De aanvraag heeft er toe geleid dat er een toezegging is van zowel het Fonds voor Cultuurparticipatie als van de Gemeente Rotterdam voor een subsidie voor de komende jaren (2013-2016). Uiteraard heeft deze toekenning ons gesterkt in het feit dat we op de goede weg zijn en maakt de aanvullende financiering het aanzienlijk gemakkelijker om Overal Muziek verder uit te bouwen in Rotterdam.

Organisatie en samenwerking

Rotterdam is een stad waar samenwerking hoog in het vaandel staat, daar is de uitvoering van de aanvraag bij het Fonds voor Cultuurparticipatie een voorbeeld van. Bij de realisatie van de projectonderdelen van 'Overal Muziek' kwam deze samenwerkingsbereidheid goed van pas. Hoewel de aanvraag namens de Rotterdamse Muziekcoalitie gedaan is, waren niet alle coalitiepartners even sterk bij de uitwerking van de projecten betrokken. Penvoerder Music Matters werkte nauw samen met de SKVR en met de externe partner Zangmakers. Een aantal andere partners zorgde vooral voor een faciliterende rol of leverde input voor een onderdeel. Wat later in het traject kwam hier een aantal andere (externe) partners bij voor de ontwikkeling van de instrumentale kennismakingslessen. De verschillende onderdelen van Overal Muziek kwamen in de loop van de afgelopen periode steeds dichterbij elkaar. Met enige regelmaat is er gewerkt aan gezamenlijke presentaties en zijn programma-onderdelen aan elkaar gekoppeld. Op veel niveaus vonden er hierdoor kruisbestuivingen plaats. Voor de organisatie van de projectonderdelen hebben we vooral in het begin regelmatig met elkaar aan tafel gezeten. Na de opstartperiode hebben we dit per projectonderdeel gedaan. Voor de grotere afstemming werden de vergaderingen van de Muziekcoalitie gebruikt. Music Matters heeft voor de begeleiding van het proces een projectmedewerker aangetrokken en op diverse fronten is extra ondersteuning ingezet. Dit was hard nodig omdat het al met al een arbeidsintensief en inspannend proces was, met ook de nodige afstemmingsaspecten. Met regelmaat werd er afgestemd met het Fonds voor Cultuurparticipatie en met de Gemeente Rotterdam. Met het Fonds ging dit op individuele basis, maar ook in bijeenkomsten met alle projecthouders van "Muziek in Ieder Kind", waarbij waardevolle informatie en ervaringen werden uitgewisseld.

Financiën en matching

Naast de financiering van het Fonds voor Cultuurparticipatie leunt Overal Muziek zwaar op de inzet van de betrokken partners. Daarnaast is het zo dat de Gemeente Rotterdam het overgrote deel van het Ieder Kind een Instrument programma betaalt uit Onderwijsgelden, waarmee ook een belangrijk deel van de 'lokale matching gerealiseerd wordt. De afdeling Kunst & Cultuur van de Gemeente Rotterdam heeft ons een ondersteuningssubsidie verleend ter hoogte van € 130.000 euro, waarmee we tegenvallende inkomsten van fondsen, scholen en derden konden compenseren. In een vroeg stadium hebben we er voor gekozen om bij de introductie van de nieuwe methodieken geen bijdrage aan de scholen te vragen. Dit is in een verdere toekomst wel aan de orde, maar dan denken we dat de concepten zichzelf bewezen hebben. Het laatste blijkt al gezien dat vrijwel alle deelnemende scholen (nu op eigen kosten) een Zangmakersabonnement hebben afgesloten.

De stevige impuls van de overheid maakte het moeilijk om de lokale fondsen te bewegen ook een bijdrage te leveren. In een aantal gevallen is er wel gewerkt met doorberekening van kosten van de presentatie-evenementen. Doordat een deel van het totale Overal Muziek project via een wat kleinere partner loopt, in dit geval Zangmakers, is het niet altijd mogelijk om de matchingsbijdrage één op één te realiseren. Het belangrijkste deel van de matching komt van de SKVR, Music Matters, de Gemeente Rotterdam en een aantal doorberekeningen.

Toekomst Overal Muziek 2013-2016

Najaar 2012 heeft Music Matters wederom als penvoerder namens de Rotterdamse Muziekcoalitie een aanvraag ingediend bij de Gemeente Rotterdam en het Fonds voor Cultuurparticipatie in het kader van de matchingsregeling "Cultuureducatie met Kwaliteit". Deze regeling houdt in dat zowel de gemeente als het Fonds ieder de helft van de subsidie voor hun rekening nemen. Binnen de aanvraag van Music Matters staat de continuering, verankering en uitbouw van de Overal Muziek projecten centraal. Op een aantal punten zijn de onderdelen aangevuld, met als gevolg dat alle partners van de Rotterdamse Muziekcoalitie actief betrokken zijn. Nadat eerst de Gemeente Rotterdam onze aanvraag honoreerde in december 2012, volgde enkele maanden later de toezegging van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Beide subsidiënten hebben zich gecommitteerd voor een bijdrage van 125.000 per jaar voor de periode 2013 tot 2016, dus voor vier jaar.

We zijn trots en tevreden over de in de afgelopen twee en half jaar bereikte resultaten en zijn bijzonder blij met de mogelijkheid om de projecten te continueren. Concreet is er afgelopen jaren veel bereikt, waarmee ook een duidelijke toekomstige koers is ingezet. Het aanbod dat we tot nu toe hebben ontwikkeld vraagt om verankering en verdieping in de scholen. We monitoren onze inzet en de effecten structureel en coachen schooldirecties bij het verankeren van muzikeducatie in hun school.

In het Masterplan Muzikeducatie (2010) heeft de Rotterdamse Muziekcoalitie haar missie voor de komende jaren als volgt omschreven:

In 2016 beschikt Rotterdam over een breed samenhangend muzikeducatief aanbod in doorlopende leerlijnen, binnen en buiten het onderwijs, waar elk Rotterdams kind tussen 4 en 18 jaar mee kan kennismaken en actief aan kan deelnemen en waardoor het tijdens zijn volwassen leven muziek kan blijven maken.

Gezamenlijk blijven we de komende jaren met volle inzet werken om deze ambitieuze missie te realiseren.